

Аналіз хореографічних програм, рекомендованих для роботи в школах, показав, що автори не враховують вищеперелічених особливостей ознайомлення дітей з мистецтвом танцю на уроках хореографії. Так, у розділі „Хореографія” варіативної програми „Мистецтво” (Л. Масол, Л. Бзовська та інші) сформульовано такі завдання цього предмета: формування вміння передавати за допомогою рухів настроїв, емоцій і почуття, оволодіння елементами народної пластики, прилучення до імпровізації під музику. Ще одна програма „Мистецтво” (О. Щолокова, Л. Ващенко та інші) містить розділ „Музика з елементами пластики”, основною метою якого є розвиток творчої уяви дитини. На наш погляд, завдання хореографічної роботи в системі початкової освіти можна значно поширити. І це може бути основою для науково-методичних розробок у галузі педагогічної та хореографічної освіти.

Отже для якісної підготовки студентів до викладання шкільного курсу хореографії необхідно застосувати методи внутріпредметної та міжпредметної інтеграції дисциплін хореографічного циклу, засоби органічної єдності теоретичної та практично-виконавської підготовки студентів, поповнити зміст педагогічних практик у школі завданнями, пов'язаними з хореографічним навчанням учнів початкових класів, активізувати наукові пошуки в галузі хореографічного навчання школярів, розробляти навчальні посібники з теорії та методики викладання хореографії в школі.

Висвітлені нами питання, звичайно, не можуть розкрити повністю всіх проблем формування готовності майбутніх хореографів до роботи в загальноосвітніх школах. Але нам хотілося б показати, на які сторони, в першу чергу, слід звертати увагу викладачів педагогічних ВНЗ у процесі підготовки вчителя хореографії.

Література

1. Бурля О. А. Формування педагогічної майстерності керівника дитячого хореографічного об'єднання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / Олена Анатоліївна Бурля. – К., 2004. – 164 с.
2. Психология: Словарь [сост. А.В.Петровский, Г.М.Ярошевский] . – 2-е изд., доп. – М. : Политиздат, 1990. – 499 с.
3. Ростовська Ю. О. До проблеми впровадження інноваційних технологій у фахову підготовку майбутніх учителів хореографії / Ю.О.Ростовська // Проблеми мистецької освіти: Збірник науково-методичних статей. – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2008. – № 3. – С. 160-165.
4. Стасько Б. В. Педагогічні спрямування хореографічної підготовки майбутніх вчителів молодших класів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 „Загальна педагогіка, історія педагогіки і освіти“ / Б. В. Стасько. – К., 1993. – 23 с.
5. Таранцева О. О. Формування фахових умінь майбутніх вчителів хореографії засобами українського народного танцю: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Олена Олександрівна Таранцева. – К., 2002. – 224 с.
6. Фокіна О.М. Хореографія в загальноосвітній школі як засіб гармонізації розвитку особистості : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Олена Миколаївна Фокіна. – Тюмень, 2002. – 195 с.

Аннотація. В статті розглядаються супереччя, які виникають в процесі професійної підготовки учителя хореографії, його готовності до викладання хореографії в системі школьного освіти, а також описуються шляхи їх вирішення: використання методів міжпредметної інтеграції, засобів єдності теоретичної та практично-виконавської підготовки студентів, активізації наукових пошуків в області теорії та методики хореографічного навчання молодших школярів.

Ключові слова: шкільний курс хореографії, професійна підготовка учителя хореографії, міжпредметна інтеграція, система початкової освіти.

Summary. The article deals with the contradictions which appear in the process of the professional training of the teacher of choreography, his readiness for the teaching of the choreography in the system of the school education. The ways of its realization are described, including: the using of the methods of the interdisciplinary integration, means of the common theoretical and practical-performance training of the students, the rising of the scientific research in the theoretical and practical branch of the choreographically teaching of the primary school pupils.

Key words: school course of the choreography, professional training of the teacher of the choreography, interdisciplinary integration, the system of the primary education.

Надійшла до редколегії 25.10.2011 р.

УДК 378.091

Миценко В. І.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ СПЕЦІАЛІСТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Статтю присвячено питанням формування професійних якостей майбутніх спеціалістів-економістів у сфері міжнародної економіки в умовах вузу. Проаналізовано основні підходи вирішення даної проблеми з позицій системного та особистісно орієнтованого підходів.

Ключові слова: професійно компетентна особистість, модель спеціаліста, формування професійних якостей.

Зміни в нашому суспільстві в останнє десятиліття, пов'язані з інноваційним розвитком економіки, швидкими структурними змінами у виробництві, передбачають, що освічена і неординарна особистість, професійно компетентна, з достатнім рівнем практичних умінь і теоретичної підготовки, здібна до

саморозвитку, творчо мисляча, мобільна і конкурентоспроможна повинна зайняти центральне місце в сферах сучасного виробництва.

Розширюється соціокультурне середовище діяльності фахівця, який стає носієм професійного і особистого досвіду, що вміє працювати в системі «людина-людина».

Останнє десятиліття потребує нових професій, і як відповідь на це – відкриття нових спеціальностей у професійних навчальних закладах. Так, наприклад, організовані факультети економіки і менеджменту, що здійснюють підготовку з багатьох економічних спеціальностей: бухгалтерський облік, аналіз і аудит; банківська справа; міжнародна економіка. Саме ці спеціальності є найбільш популярними в абітурієнтів, і найбільша кількість медалістів також обирає ці спеціальності. Для ефективнішої реалізації підготовки фахівців відкриваються факультети, раніше не властиві даному типу навчального закладу, як, наприклад, підготовка економістів спеціальності «Міжнародна економіка» в умовах класичного університету. Звідси виникає необхідність вивчення особливостей підготовки фахівця, формування у нього професійних умінь у процесі ефективнішої дидактичної взаємодії викладачів різних навчальних дисциплін і студентів.

Зміст сучасної освіти, загальноосвітньої і професійної підготовки фахівців, наявність сучасних засобів навчання покликані вирішити завдання формування професійної компетентності, що включає не стільки освіти як мету діяльності особи, скільки реалізацію можливості самовизначення в тій або іншій професії, відповідності особистим, професійним і соціальним вимогам.

Проблему розкриття провідної ролі професійно-педагогічного виховання в освітньому процесі вищих навчальних закладів розглядали А.Андрущенко, О.Анісімов, А.Барабаншиков, С.Я.Батишев, О.Бондаревська, В.Буряк, М.Васильєва, О.Газман, С.Гончаренко, В.Гріньова І.Зязюн, С.Золотухіна І.Ісаєв, Л.Коган, В.Кремень, Ю.Лотман, М.Подберезький І.Прокопенко, С.Сисоєва, Н.Ткачова, Г.Шевченко, В.Франкл, Е.Фромм, К.Ясперс та інші.

В освіті істотним є питання про систему вмінь, які повинен освоїти будь-який фахівець, про виявлення рівня і ступеня його готовності до освоєння навчальної інформації і використання її в заданій ситуації. Тому одним з критеріїв оцінки якості професійної підготовки може слугувати рівень оволодіння уміньми з тієї чи іншої дисципліни, що дозволяє потім успішно адаптуватися до вимог, які пред'являє до особистих і професійних якостей та або інша професія.

В умовах розширення ділових зв'язків із зарубіжними країнами зростає потреба в людях, що володіють уміньми іншомовного спілкування. Тому необхідним елементом сучасної професійної підготовки майбутнього фахівця стає іноземна мова.

Виховуючі і розвиваючі резерви іноземної мови найповніше розкриваються в умовах особистісно орієнтованого підходу, коли той, кого навчають, стає суб'єктом, тобто активним учасником, ініціатором навчальної діяльності; виконує завдання, які мають чіткий сенс; в рамках навчальної діяльності здійснюється спілкування і взаємодія «студент-викладач».

Для розробки ймовірної моделі підготовки фахівця в галузі економіки й управління процесом формування професійних умінь майбутнього фахівця необхідне усвідомлення основних протиріч в існуючій системі професійної підготовки і вибір шляхів їх вирішення. В рамках дослідження нами виділені протиріччя між:

- особливостями соціально-економічної ситуації в Україні, її інтеграцією в міжнародний економічний простір і необхідністю підготовки фахівця, готового до варіативної професійної самореалізації;
- вимогами до майбутнього фахівця як особи і професіонала в умовах підготовки його в класичному університеті і реальною якістю здійснення особистісно орієнтованого процесу навчання майбутнього економіста у сфері міжнародної економіки;
- потребою суспільства в професіоналах високого рівня і недостатньою розробленістю механізму формування професійних умінь (зокрема, умінь іншомовного спілкування) економіста-фахівця в галузі міжнародної економіки.

Основною метою нашої статті є визначення педагогічних умов ефективного формування професійних якостей економістів засобами іноземної мови.

Більшість авторів, працюючи над моделями фахівця, виділяють дві головні складові:

- професійні знання (крім кваліфікаційних вимог, детально розроблених в державних стандартах, називаються компетентність, інтелектуальна ініціатива, самоорганізація, саморегуляція та ін.);
- особисті якості (зазвичай до них відносяться: відповідальність, сумлінність, самостійність, наполегливість, єдність слова і справи та ін.).

Наголошуються істотні відмінності в працях різних наукових шкіл при розгляді ученими особистої складової «образу фахівця». Це можна пояснити специфікою професій і світоглядними стереотипами, які орієнтують на виконання певної соціальної функції. Так, Е.Ф.Зеєр виділяє в даному контексті креативність, контактність, самоконтроль, самостійність та ін. [1].

У даному випадку мова не йде про важливий компонент підготовки до виконання професійних функцій – про професійні уміньня.

Особливу увагу передбачається приділити таким видам діяльності, які в процесі мовної підготовки розвивають комунікативні, інтелектуальні, організаторські уміння, виключно важливі для діяльності економіста-фахівця сфери міжнародної економіки. Істотною ознакою моделі економіста-фахівця в галузі міжнародної економіки і його підготовки засобами іноземної мови є багатофункціональність.

Основними функціями моделі є соціальна, мотиваційна, пізнавальна, комунікативна, професійна. Реалізація перерахованих функцій сприяє ефективному досягненню очікуваного результату – особистості, що самоактуалізується.

Цілісність системи професійної підготовки, і формування професійних вмінь зокрема, визначається реалізацією принципів гуманізації, спадкоємності, інтеграції, системності, професійної спрямованості.

Процесом формування професійних вмінь засобами іноземної мови виступає єдність цільового (введення іноземної мови в професійну компоненту фахівця), змістовного (інтелектуальний, професійний і особистий елементи професійної підготовки) і технологічного (ігрові технології, метод «занурення» в квазі професійне середовище, активні й інтенсивні методи навчання іноземній мові) технології компонентів.

При формуванні професійних вмінь у ході реалізації моделі професійної підготовки студентів – майбутніх економістів засобами іноземної мови концентрація уваги буде зосереджена на:

- гуманістичній і особистій спрямованості всього процесу підготовки і формування професійних вмінь; введенні в змістовний компонент мовної підготовки, разом з інтелектуальним, професійним і особистим компонентами;
- формуванні уміння орієнтуватися в будь-яких ситуаціях професійної діяльності; використанні ефективних технологій навчання.

У сучасних педагогічних технологіях відображені ідеї гуманістичної філософії, психології і педагогіки. Своєрідністю їх є ставка на особу, її формування і розвиток відповідно до природних здібностей студента.

Базова цінність особистісно-орієнтованих технологій особистісний підхід, тобто сукупність взаємопов'язаних соціальних установ на відносини викладача і студента, до самого себе і до організації педагогічної взаємодії.

Даний підхід об'єднує і втілює в практиці підготовки фахівців такі ідеї:

- а) ідею розвитку особистості, її спрямованості;
- б) ідею демократизації педагогічних відносин як основи формування демократичної особи;
- в) ідею активності і використання внутрішніх механізмів розвитку особи.

М.А. Вікуліна виділяє наступні принципи реалізації особистісного підходу:

- постійне вивчення і достатнє знання індивідуальних особливостей студента;
- уміння викладача ВНЗ діагностувати реальний рівень формування (умінь, знань, особистих якостей і т. д.);
- оперативна зміна тактики взаємодії із студентом залежно від нових умов і обставин, що склалися;
- максимальну опору на власну активність особистості викладача;
- створення умов для самостійності, ініціативи, уміння направляти діяльність, яка приведе до успіху [2].

Серед багатьох важливих компонентів, з яких складається модель фахівця-економіста, першорядне значення надається професійним умінням – як інструментарію, що забезпечує якісні результати професійної діяльності. Саме ці вміння приводять в рух весь науковий і методологічний багаж молодого фахівця.

Широкого розповсюдження набув термін «професійні вміння». Їх слід розглядати більше не як самостійний клас вмінь, а як певне коло і певну якість трудових (практичних) вмінь, що характеризують високий рівень якості виконання робочих завдань, без яких не можна забезпечити якісні і кількісні вимоги, що пред'являються сучасним виробництвом до результатів праці робітника.

Всі вміння характеризуються:

- а) багатовимірністю (уміння має узагальнене, властиве всім, і суб'єктне, властиве конкретному суб'єктові діяльності, вираження);
- б) багаторівневістю (рівень системи дій і рівень системи в рамках обраної діяльності);
- в) багатокомпонентністю;
- г) багатофункціональністю.

У рамках системного підходу процес формування професійних вмінь є своєрідною системою. Обумовлена цілями створення і принципами свого існування дана система виконує такі функції:

- 1) інтегруючи, оскільки об'єднує і координує педагогічну, виховну взаємодію суб'єктів системи, яка визначається єдністю і доцільністю завдань, засобів, методів формування професійної компетентності, що відбувається в дидактичній взаємодії викладача і студентів;
- 2) що розвиває, оскільки забезпечує динаміку розвитку і оптимізацію функціонування системи як середовища і чинника розвитку суб'єктів системи: студентів і викладачів вищого навчального закладу;

3) самовідтворювання, тому що в процесі розробки, реалізації, використання ефективної технології формування професійної компетентності створюються умови для подальшого розвитку системи.

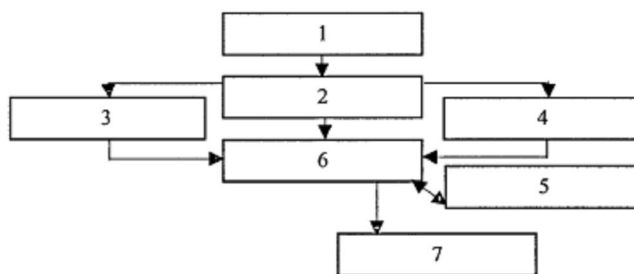
Відзначимо, що формувати професійні вміння майбутніх економістів можливо лише в тому випадку, якщо добре знати структуру цієї системи.

У дослідженнях М.І. Рожкова і В.В. Сохранова [3] аналізувалася система формування професійних умінь, яка представлена у вигляді ланцюжка: соціальний досвід – дидактичне знання – професійні знання та навички – професійний досвід.

Ми представляємо структуру формування в тому вигляді, в якому вона представлена на схемі 1.

Схема 1

Структура системи формування професійних умінь майбутніх економістів

де, 1 – мета і завдання формування професійних умінь майбутніх економістів;

2 – зміст професійних умінь економістів;

3 – квазіпрофесійна професійна діяльність студентів;

4 – навчально-пізнавальна діяльність студентів (аудиторна і позааудиторна);

5 – засоби професійного навчання і підготовки економістів;

6 – технології навчання;

7 – контроль і оцінка результатів формування професійних умінь майбутніх економістів.

Розглянемо деякі елементи (компоненти) запропонованої системи.

«Мета», за визначенням психологічного словника, є «усвідомлений образ результату, що передбачається, на досягнення якого направлені дії людини» [4]. Дослідження діалектики цілей, засобів і результатів як окремого випадку діалектики матеріального й ідеального, дозволяє розглядати мету як ідеальне передбачення результату діяльності.

Мета конкретизується завданнями. Можна сказати, що кожна мета стає завданням по відношенню до більш високої мети, в яку вона входить на правах підцілі, і одночасно вона є метою по відношенню до завдань, які витікають з неї.

Враховуючи вікові особливості студентів, їх прагнення оволодіти професійними знаннями, вміннями і навичками, освітній процес вищої школи повинен вирішувати такі *завдання*:

- розвиток особистісних і професійно значущих якостей та властивостей студентів;
- виявлення і розкриття творчих здібностей студентів у процесі навчальної та професійної діяльності;
- формування професійних умінь і навичок, застосування основ знань у процесі виробничої практики як засобу професійної діяльності.

Вважаємо, що для професійних умінь економіста-міжнародника повинно бути специфічне:

- висока точність і швидкість виконання дії;
- стійкість (здатність зберігати точність і темп дій);
- гнучкість, тобто здатність раціонально і творчо діяти в умовах, що змінюються;
- міцність – коли вміння не втрачається за відносно короткий час, протягом якого воно не застосовувалося. Кожне вміння містить сукупність професійних навичок, які є складовими його змістовних характеристик.

Аналіз структури і змісту професійних умінь показує, що інтегруючими характеристиками їх формування і прояву є:

- якості особистості (працьовитість, самостійність, відповідальність та ін.);
- відносини (міжособистісні, наочно-діяльні);
- навички соціального, індивідуального і дидактичного планів;
- досвід самореалізації особистості у всіх видах і типах колективних відносин;
- індивідуальні особливості студентів і викладачів.

Так, навчально-пізнавальна діяльність студентів ВНЗ спрямована на засвоєння знань, набуття умінь і навичок самостійно вчитися, застосовувати отримані знання з практики.

Засобом здійснення системи формування професійних умінь є іноземна мова (професійного спрямування). В умовах вступу України до світової економічної системи «вартість» фахівців, що вільно володіють іноземними мовами, набагато вище за «вартість» фахівців, що не володіють ними. Хороша мовна підготовка розширює кругозір і професійну компетентність конкурентоспроможних фахівців, а розширення зовнішньоекономічних відносин з іноземними фірмами і державними органами націлює на практичне володіння іноземною мовою. Розуміння корисності володіння іноземною мовою, інтерес до неї і культури, до якої вона належить, може стати істотним чинником підвищення ефективності практичної підготовки студентів – майбутніх фахівців у галузі міжнародної економіки до використання іноземної мови в професійній діяльності.

Основна увага приділялася професійним знанням і фактично мало – формуванню професійно значущих умінь і особистих якостей майбутнього економіста, хоча в сучасних умовах саме до цих якостей пред'являються високі вимоги, оскільки особистість оцінюється не тільки як фахівець в тій або іншій сфері трудової діяльності, але і як громадянин своєї країни, що розуміє необхідність робити правильний вибір між індивідуальним бажанням і вимогою суспільства, бути готовим професійно і мотивовано на будь-якому етапі своєї діяльності включитися в систему безперервної освіти.

Вивчення ступеня розробленості проблеми формування професійних умінь у економістів спеціальності «Міжнародна економіка» показує значну недостатність наявних психолого-педагогічних досліджень, присвячених підготовці фахівців даного профілю.

Педагогічні умови: дидактична взаємодія «студент-викладач», заснована на діалогових формах особистісно орієнтованого навчального процесу; навчальні програми і дидактичне їх забезпечення; ігрові технології, повинні розглядатися в контексті «діалогу культур». Це дозволяє освітити проблеми взаємодії, взаємовідносин, побудувати процес освоєння навчального матеріалу й оволодіння професійними вміннями на основі загальнодидактичних принципів і внутрішньому діалозі навколо лексичних тем, оригінальних текстів мови, що вивчається.

Ймовірна модель професійної підготовки майбутнього фахівця-економіста включає в себе цикли навчальних програм іноземною мовою, зміст яких інтегрований з економічними курсами, що вивчаються в університеті; виконує основні функції (соціальну, мотиваційну, пізнавальну, комунікативну, професійну). Реалізація спроектованої моделі може здійснюватися на основоположних принципах сучасної педагогіки – гуманізації, інтеграції, системності, професійній спрямованості та ін.

Отже, поняття «професійні вміння» застосовується як певне коло і певні якості практичних умінь, що характеризують високий рівень якості виконання завдань, без яких не можна забезпечити якісні і кількісні вимоги, що вимагає сучасне виробництво до результатів праці робітників.

Таким чином, вирішення поставленої мети забезпечить процес навчання студентів – майбутніх фахівців у галузі міжнародної економіки іноземній мові й успішнішому здійсненню в рамках особистісно орієнтованої взаємодії «студент-викладач».

Поетапна система формування професійних умінь допоможе викладачеві систематично і послідовно здійснювати підготовку кваліфікованих працівників будь-якої професійної сфери діяльності.

Література

1. Зеер Э.Ф., Шахматова О.Н. Личностно-ориентированные технологии профессионального развития: Научно-методическое пособие. – Екатеринбург, 1999.
2. Викулина М.А. Личностно-ориентированная подготовка студентов в педагогическом вузе (основы теории). – Н.Новгород: НГЦ, 2000. – 136 с.
3. Сохранов В.В. Формирование у учащейся молодежи опыта саморегуляции поведения. – Пенза: Пенз. обл. отделение пед. общества. 1992. – 142 с.
4. Краткий психологический словарь / Под ред. А.В.Петровского, М.Г.Ярошевского. – М.: Полит. литературы, 1985. – 431 с.
5. Энциклопедия профессионального образования / Под. ред. С.Я. Батышева. – М., 1999.
6. Енциклопедія освіти. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1038 с.

Аннотация. Стаття посвящена вопросам формирования профессиональных качеств у будущих специалистов-экономистов в области международной экономики в условиях вуза. В данном контексте проанализированы основные подходы решения данной проблемы с позиций системного и личностно-ориентированного подходов.

Ключевые слова: профессионально компетентная личность, модель специалиста, формирование профессиональных качеств.

Summary. The article discloses the issues of the formation of professional skills of future economists in the sphere of international business in the conditions of university. In this context main approaches for the research of the problem from the position of systematic and personal-oriented approaches were analysed.

Key words: professionally competent personality, a model of a specialist, the formation of professional skills.

Надійшла до редколегії 14.07.2011 р.